03/03/2021

Τα κληρονομικά δικαιώματα και οι περιουσίες των βακουφίων

/ Επικαιρότητα

Οι εξαγγελίες του Τούρκου προέδρου αναφορικά με τις τροποποιήσεις στον βακουφικό νόμο, έφεραν και πάλι στο προσκήνιο τα προβλήματα που αντιμετωπίζει η Ελληνική Μειονότητα και τα Ιδρύματά της στην Κωνσταντινούπολη, την Ίμβρο και την Τένεδο. Και ειδικότερα τα μείζονα ζητήματα που αφορούν στα κληρονομικά δικαιώματα Ελλήνων ομογενών και στις περιουσίες των ευαγών ιδρυμάτων (βακουφίων) της ελληνικής μειονότητας.

Στην επίσημη σελίδα του ελληνικού υπουργείο Εξωτερικών αναφέρονται τα εξής:

Η υφαρπαγή, με διάφορους τρόπους, εκατοντάδων ατομικών περιουσιών Ελλήνων μειονοτικών (τόσο αυτών που ήταν Τούρκοι πολίτες όσο, και κυρίως, των εγκατεστημένων Ελλήνων πολιτών) ήταν το άμεσο επακόλουθο των γεγονότων των ετών 1955 και 1964, με συνέπειες που φθάνουν στη σημερινή εποχή.
Χαρακτηριστικό παράδειγμα είναι το ζήτημα των κληρονομικών δικαιωμάτων Ελλήνων πολιτών, απογόνων ομογενών της Πόλης, της Ίμβρου και της Τενέδου. Η Τουρκία, ακόμη και στις αρχές του 21ου αιώνα, δεν αναγνωρίζει, σε Έλληνες πολίτες, το δικαίωμα στην κληρονομική διαδοχή. Την τελευταία δεκαετία, αφ' ενός δυνάμει των συναφών, μετά από ατομικές προσφυγές, καταδικαστικών, εις βάρος της, αποφάσεων του Ευρωπαϊκού Δικαστηρίου Δικαιωμάτων του Ανθρώπου (Ε.Δ.Δ.Α.) στο Στρασβούργο, αφ' ετέρου λόγω της πορείας της προς την Ε.Ε., η Τουρκία, αναγνωρίζει μεν στους Έλληνες πολίτες το δικαίωμα στη διαδοχή, αλλά **αγνοεί ή ερμηνεύει κατά το δοκούν το εσωτερικό νομοθετικό πλαίσιο** για την κτήση ακινήτων και δεν επιτρέπει την απόλαυση του δικαιώματος αυτού σε Έλληνες, σε αντίθεση με τα ισχύοντα για τους Τούρκους στην Ελλάδα. Η Τουρκική Διοίκηση, με συγκεκριμένες μεθοδεύσεις, αυθαίρετες ή κατ' επίφαση νόμιμες, οικειοποιήθηκε και συνεχίζει να οικειοποιείται τις περιουσίες των ευαγών ιδρυμάτων (Κοινοτήτων ή Ιερών Ναών) της ελληνικής μειονότητας.

Από τη δεκαετία του '60 και μέχρι πρόσφατα, η Γενική Διεύθυνση Βακουφίων, με διοικητικές πράξεις άνευ νομικού ερείσματος, χαρακτήριζε ως «κατειλημμένα» (mazbut) ένα μεγάλο αριθμό κοινοτικών ιδρυμάτων και, καταλαμβάνοντάς τα, διαχειριζόταν το σύνολο των περιουσιών που τους ανήκουν. Επίσης, **το τουρκικό κράτος δεν αναγνώρισε την, από το 1936 και μετά, κτήση ακινήτων, με αγορά ή δωρεά, από τα ιδρύματα αυτά.** Και, ενώ μέχρι το 1974, η μη αναγνώριση της κτήσης ακινήτων γινόταν με διοικητικές πράξεις και τα ακίνητα αυτά περιέρχοντο στο Τουρκικό Δημόσιο, στο χρονικό αυτό σημείο, το Ανώτατο Ακυρωτικό Δικαστήριο της Τουρκίας, με απόφασή του, νομιμοποίησε τη διοικητική αυτή πρακτική.

Για την περίπτωση των ακινήτων που αποκτήθηκαν μετά το 1936, σημειώνεται η απόφαση, του Ιανουαρίου του 2007, του Ευρωπαϊκού Δικαστηρίου Δικαιωμάτων του Ανθρώπου, **η οποία δικαίωσε τη Μεγάλη του Γένους Σχολή,** επιδικάζοντας υπέρ της αποζημίωση, για ακίνητο, που, ενώ της ανήκε, είχε δημευθεί από το τουρκικό κράτος.

Η Τουρκία, από το 2008, προσπαθώντας να προσαρμόσει τη νομοθεσία της στο

ευρωπαϊκό κεκτημένο, ως υποψήφια για ένταξη χώρα, επέφερε, αρχικώς, κάποιες τροποποιήσεις στον παλαιό βακουφικό νόμο του 1936. Αυτές οι τροποποιήσεις, εκτός της μόνης θετικής πρόνοιας για τη διενέργεια εκλογών προς ανάδειξη νέων εφορευτικών επιτροπών των ομογενειακών κοινοτήτων-βακουφίων, δεν έδωσαν λύση στα πραγματικά και μείζονα προβλήματα που αντιμετώπιζαν τα ιδρύματα ως προς τις περιουσίες τους. Διόρθωσαν απλώς κάποιες εξόφθαλμες πρακτικές του παρελθόντος. Για παράδειγμα, οι αρμόδιες τουρκικές Αρχές καταχώρησαν, τυπικά και μόνον, στο Κτηματολόγιο, το όνομα των ιδρυμάτων στα οποία ανήκε ένας μικρός αριθμός ακινήτων, εκεί δηλαδή που, πριν την τροποποίηση αυτή, δεν υπήρχε εγγραφή στη σχετική στήλη.

Ο τουρκικός βακουφικός νόμος 5737 του 2008 φάνηκε να αποτελεί μια σημαντική μεταρρύθμιση προς τη ρύθμιση των, τότε, εκκρεμών ζητημάτων των περιουσιών. Ωστόσο, ο νόμος εφαρμόσθηκε με παρεκκλίσεις και υπήρξαν και παραλείψεις της αρμόδιας Γενικής Διεύθυνσης Βακουφίων. Η Ελλάδα και οι εταίροι της στην Ε.Ε. δεν παρέλειψαν, ωστόσο, να τονίσουν τις ελλείψεις και την ανάγκη επιπρόσθετων νομοθετικών ή διοικητικών παρεμβάσεων, για την επίλυση και εκείνων των ζητημάτων για τα οποία δεν υπήρξε πρόνοια.

Με την τροποποίηση του βακουφικού νόμου, τον Αύγουστο 2011, και την προσθήκη σχετικού μεταβατικού άρθρου, διευρύνθηκε η δυνατότητα επιστροφής περιουσιών ή αποζημίωσης για τις υφαρπαγείσες περιουσίες των ομογενειακών ιδρυμάτων. Η εξέλιξη αυτή ήταν ένα πρώτο βήμα για αποκατάσταση των αυθαιρεσιών του παρελθόντος. Της ρύθμισης εξαιρέθηκαν, εκ νέου, τα κατειλημμένα (mazbut) βακούφια, αυτά, δηλαδή, των οποίων η διοίκηση έχει περιέλθει στο τουρκικό κράτος. Ωστόσο, μετά την εφαρμογή του νέου πλαισίου, διαπιστώνεται ότι **ικανοποιήθηκε περίπου το 23% των αιτημάτων για επιστροφή περιουσιών, ενώ το 70% των αιτήσεων απορρίφθηκε ως απαράδεκτο.**

Ο περιορισμός στην απόλαυση των περιουσιακών δικαιωμάτων των μειονοτήτων στην Τουρκία καταγράφεται και στην Έκθεση (2018) της Ευρωπαϊκής Επιτροπής για τη χώρα, όπου αναφέρεται ότι εκκρεμούν πολλές αξιώσεις είτε ενώπιον τουρκικών δικαστηρίων είτε ενώπιον του Ευρωπαϊκού Δικαστηρίου Δικαιωμάτων του Ανθρώπου, ενώ, παράλληλα, στην αντίστοιχη Έκθεση Προόδου (2016) της χώρας, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή καλεί την τουρκική κυβέρνηση να συνεχίσει το διάλογο με τις μειονότητες για την εξεύρεση λύσεων στα εν λόγω ζητήματα. Επίσης, λόγω των μη ικανοποιητικών αποτελεσμάτων από την εφαρμογή του βακουφικού νόμου, **η Ευρωπαική Επιτροπή καλεί για θέσπιση νέου νομικού πλαισίου, με διευρυμένο πεδίο εφαρμογής**.

Άμεση λύση οφείλει, παράλληλα, όπως διαπιστώνεται και στην ως άνω Έκθεση, να

δοθεί και στο ζήτημα της έκδοσης των σχετικών εκλογικών κανονισμών για την εκλογή των διοικητικών συμβουλίων των ευαγών ιδρυμάτων. **Οι εκλογικοί κανονισμοί καταργήθηκαν αυθαίρετα το 2013** και έκτοτε είναι αδύνατη η διενέργεια εκλογών. Η μη έκδοση νέων κανονισμών παραβιάζει το δικαίωμα των Τούρκων πολιτών –ανεξαρτήτως θρησκεύματος– στο εκλέγειν και το εκλέγεσθαι. Παρά συνεχείς εξαγγελίες της τουρκικής κυβέρνησης σχετικά με την πρόθεση ρύθμισης του θέματος, **αυτές παραμένουν κενό γράμμα.**

Φωτογραφία από την Ιμβριακή Ένωση Μακεδονίας Θράκης